

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu**

Poznań, dnia 11 maja 2011 r.

**Pan
Krzysztof Urbas
Wójt Gminy Zaniemyśl**

LPO-4110-01-01/2011
R/11/004

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹ zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli – Delegatura w Poznaniu przeprowadziła w Urzędzie Gminy w Zaniemyślu (dalej „Urząd”), kontrolę skuteczności nadzoru nad gospodarką ściekami bytowymi, które nie są odprowadzane zbiorczym systemem kanalizacyjnym w latach 2009-2011 (I kwartał).

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 27 kwietnia 2011 r., Najwyższa Izba Kontroli na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu Wójtowi niniejsze

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie prowadzony nadzór przez Gminę Zaniemyśl nad gospodarką ściekami bytowymi, które nie są odprowadzane zbiorczym systemem kanalizacyjnym, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości polegających głównie na prowadzeniu niepełnej ewidencji zbiorników bezodpływowych i w zakresie nadzoru nad ich opróżnianiem.

1. Zadania własne gminy dotyczące prawidłowej gospodarki ściekami bytowymi, które nie są odprowadzane zbiorczym systemem kanalizacyjnym, wynikają z przepisu art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym². Zgodnie z art. 379 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska³, wójt sprawuje kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska w zakresie objętym właściwością tego organu.

W okresie objętym kontrolą liczba mieszkańców gminy Zaniemyśl zwiększała się z 6.317 mieszkańców według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r. do 6.431 na dzień 31 grudnia 2010 r., (tj. wzrost wyniósł 1,8%). Liczba mieszkańców obsługiwanych przez tabor asenizacyjny w tym czasie spadła z 3.299, co stanowiło w końcu 2008 r. 52,2% ogółu mieszkańców do 3.260 mieszkańców na koniec 2010 r., co stanowiło 50,7% mieszkańców gminy. Prowadzona przez gminę rozbudowa kanalizacji sanitarnej powoduje systematyczny spadek mieszkańców korzystających ze zbiorników bezodpływowych.

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701, ze zm.

² Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, ze zm.

³ Dz. U. z 2008 r., Nr 25, poz. 150, ze zm.

W badanym okresie nieczystości płynne zwożono z terenu gminy do stacji zlewnej zlokalizowanej na terenie oczyszczalni ścieków.

2. Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia:

1) podjęcie przez Radę Gminy Zaniemyśl uchwał w sprawie:

– wymagań, jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o zezwolenie na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości oraz opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych, na terenie Gminy Zaniemyśl,

– regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Zaniemyśl,

– górnych stawek opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za usługi w zakresie utrzymania czystości i porządku w gminie,

2) prowadzenie ewidencji przedsiębiorców opróżniających zbiorniki bezodpływowe i transportujących nieczystości ciekłe,

3) zapewnienie ustalania niższych cen przez przedsiębiorców za opróżnianie zbiorników w porównaniu ze stawkami przyjętymi uchwałą Rady Gminy,

4) prowadzenie przez podległy Gminie Zaniemyśl Zakład Gospodarki Komunalnej (ZGK) rejestru odbioru nieczystości płynnych od przedsiębiorców eksploatujących wozy asenizacyjne i przywożonych do stacji zlewnej na terenie gminnej oczyszczalni,

5) terminowe składanie sprawozdań statystycznych dotyczących gospodarki ściekowej,

6) rozbudowę sieci kanalizacyjnej na terenie gminy.

3. Ustalenia kontroli NIK wykazały jednak nw. nieprawidłowości i uchybienia.

3.1. Urząd nie prowadził pełnej ewidencji zbiorników bezodpływowych (szamb) oraz przydomowych oczyszczalni ścieków i nie kontrolował częstotliwości ich opróżniania, co było naruszeniem art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach⁴. Prowadzona przez Urząd ewidencja obejmowała 476 zbiorników bezodpływowych i sześć przydomowych oczyszczalni ścieków, a według danych ZGK eksploatującego oczyszczalnię na terenie gminy na dzień 1 stycznia 2011 r. było 815 zbiorników, tj. o 71% więcej i 10 przydomowych oczyszczalni ścieków. W prowadzonej przez Urząd ewidencji brak było informacji o częstotliwości opróżniania poszczególnych zbiorników bezodpływowych oraz liczby osób korzystających z nich. Według danych ZGK w 2010 r. dostarczono do stacji zlewnej pojazdami asenizacyjnymi ścieki w ilości wynoszącej 13,1 m³ na osobę, a tymczasem dostarczana ilość ścieków przez system kanalizacji sanitarnej wyniosła 30,3 m³, co oznacza, że była 2,5 krotnie wyższa. Zdaniem NIK, duża dysproporcja objętości dostarczanych ścieków do oczyszczalni przypadająca na jednego mieszkańca w zależności od sposobu ich przekazywania (z szamba lub kanalizacją) świadczy o nieprawidłowym nadzorze nad gospodarką ściekową na terenie gminy. Brak pełnej ewidencji szamb uniemożliwia prowadzenie prawidłowego nadzoru nad częstotliwością opróżniania zbiorników bezodpływowych oraz uniemożliwia opracowanie prawidłowego planu rozwoju sieci kanalizacyjnej.

3.2. We wszystkich wydanych przez Pan Wójta (pięciu) decyzjach zezwalających na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości płynnych nie określono pojazdów oraz urządzeń, którymi przedsiębiorcy powinni opróżniać i transportować nieczystości płynne. Ponadto w decyzjach tych zobowiązano przedsiębiorców do przestrzegania nieaktualnego

⁴ Dz. U. z 2005 r., Nr 236, poz. 2008, ze zm.

Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Zaniemyśl. Tymczasem zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach zezwolenie powinno określać m.in. wymagania w zakresie jakości usług objętych zezwoleniem oraz inne wymagania szczególne wynikające z odrębnych przepisów.

NIK zwraca uwagę, że w analizowanych decyzjach nie zobowiązano przedsiębiorców do udokumentowania częstotliwości mycia pojazdów i rejestrowania ich mycia i odfekowania. W przyjętych przez Radę Gminy wymaganiach, jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o zezwolenie na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości oraz opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych, nałożono na przedsiębiorców m.in. obowiązek z zakresu ochrony środowiska i ochrony sanitarnej, który miał polegać na udokumentowaniu częstotliwości mycia i odfekowania pojazdów oraz rejestrowania ich mycia i odfekowania. Przepis art. 9 ust. 1 ustawy o utrzymaniu porządku i czystości wymaga, żeby zezwolenie obejmowało m.in. niezbędne zabiegi z zakresu ochrony środowiska i ochrony sanitarnej, które są wymagane po zakończeniu działalności objętej zezwoleniem.

3.3. Urząd nie egzekwował od przedsiębiorców zajmujących się opróżnianiem zbiorników bezodpływowych i transportem ścieków, obowiązku składania rocznych informacji dotyczących ilości i rodzaju nieczystości ciekłych zebranych z obszaru gminy oraz obowiązku sporządzenia i przekazania do Urzędu w terminie do 15 dnia po upływie każdego miesiąca wykazu właścicieli nieruchomości, z którymi w poprzednim miesiącu zawarł umowy na opróżnianie zbiorników, a także wykazu wygasłych i rozwiązanych umów. Przepis art. 9a ust. 1 ustawy o utrzymaniu porządku i czystości w gminach ustala, że prowadzący działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych ma obowiązek sporządzenia i przekazania wójtowi w terminie do 15 dnia po upływie każdego miesiąca wykazu właścicieli nieruchomości, z którymi w poprzednim miesiącu zawarli umowy na opróżnianie zbiorników, oraz wykazu wygasłych i rozwiązanych umów. Na podstawie przepisu art. 9a ust. 2 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach przedsiębiorca prowadzący działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych sporządza i przekazuje do Urzędu informacje o ilości odebranych nieczystości ciekłych z obszaru gminy w terminie do końca pierwszego kwartału za poprzedni rok kalendarzowy.

3.4. W badanym okresie, Pan Wójt nie wydał upoważnień do kontroli prawidłowości eksploatacji zbiorników bezodpływowych na nieczystości płynne oraz częstotliwości ich opróżniania, mimo że na podstawie przepisów art. 6 ust. 6 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach gmina jest zobowiązana zorganizować opróżnianie zbiorników bezodpływowych w przypadku właścicieli nieruchomości, którzy nie zawarli umowy na ich wywóz, a wójt gminy na podstawie art. 379 ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska, może upoważnić do wykonywania funkcji kontrolnych odpowiednich pracowników lub funkcjonariuszy straży gminnych. Ponadto przepisy art. 8b ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach uprawniają Wójta do kontroli działalności przedsiębiorcy w zakresie zgodności wykonywanej działalności z udzielonym zezwoleniem, a czynności kontrolne przeprowadza się na podstawie upoważnienia wydanego przez Wójta.

3.5. W okresie objętym kontrolą, Urząd sprawdził realizację umów na odbiór nieczystości płynnych w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych tylko w dwóch miejscowościach na terenie gminy. Kontrola polegała na wezwaniu w I półroczu 2010 r. właścicieli nieruchomości miejscowości Polesie, w której było 27 nieruchomości oraz miejscowości Wyszakowo (17 nieruchomości), do

okazania umowy na odbiór nieczystości płynnych i dowodów płacenia za takie usługi. W przypadku miejscowości Wyszakowo Urząd ustalił, że spośród 11 nieruchomości posiadających zbiorniki bezodpływowe, umowy na wywóz zawarte były tylko z czterema właścicielami. Ponadto występowała duża różnica w zużyciu wody 479 m³ i objętości wytworzonych ścieków 77 m³, tj. 16,1% zużytej wody, co świadczy o braku zbilansowania pobranej wody i wytworzonych ścieków. W miejscowości Polesie, spośród 18 nieruchomości korzystających ze zbiorników bezodpływowych, umowy na ich wywóz podpisane były tylko z 15 właścicielami. Występowała duża różnica w zużyciu wody 884 m³ i objętości wytworzonych ścieków 370 m³ tj. 41,9% zużytej wody.

3.6. We wnioskach na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, przedsiębiorcy nie wypełniali punktu dotyczącego obowiązków z zakresu ochrony środowiska i ochrony sanitarnej, polegających na dokumentowaniu częstotliwości mycia i odkażania pojazdów oraz odpowiedniego rejestrowania tych czynności. Obowiązek ten wynikał z podjętej przez Radę Gminy uchwały z dnia 29 października 2009 r. w sprawie wymagań, jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o zezwolenie na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości oraz opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych i z dyspozycji § 2 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2009 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy gospodarowaniu odpadami komunalnym⁵.

3.7. Na stronie Biuletynu Informacji Publicznej (BIP) Urzędu przedstawiono informacje o gminnych programach ochrony środowiska, raporcie z lipca 2009 r. z wykonania gminnych programów ochrony środowiska, gminnych planach gospodarki odpadami oraz sprawozdanie z realizacji gminnego planu gospodarki odpadami w układzie „Uchwały Rady Gminy Zaniemyśl”, a nieokreślonym w układzie podanym w rozporządzeniu z dnia 22 września 2010 r. w sprawie wzoru oraz zawartości i układu publicznie dostępnego wykazu danych o dokumentach zawierających informacje o środowisku i jego ochronie⁶, w którym ustalono wzór publicznie dostępnego wykazu danych o dokumentach zawierających informacje o środowisku i jego ochronie. Na stronie BIP Urzędu nie zamieszczono również informacji o zgłoszonych wnioskach o wydanie zezwolenia i o zezwoleniach na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości.

3.8. W informacji z realizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych przedłożonej marszałkowi województwa za 2010 r., podano nieprawidłowe dane dotyczące liczby mieszkańców obsługiwanych przez tabor asenizacyjny. Według informacji liczba tych osób wynosi 812, a tymczasem według rejestru danych Zakładu Gospodarki Komunalnej w Zaniemyślu jest ich około 3.200, co oznacza, że liczba ta była czterokrotnie wyższa. Obowiązek przekazywania tych informacji wynika z art. 43 ust. 3c ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne⁷. Ponadto w informacji za 2009 r. nieprawidłowo podano, że ilość ścieków dostarczanych do oczyszczalni taborom asenizacyjnym wyniosła 15 tys. m³ / rok, a faktycznie wyniosła 42 tys. m³ / rok.

Przedstawiając powyższe uwagi i oceny, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1) uaktualnienie ewidencji zbiorników bezodpływowych na nieczystości płynne o dane umożliwiające kontrolę częstotliwości ich opróżniania,

⁵ Dz. U. Nr 104, poz. 868.

⁶ Dz. U. Nr.186, poz. 1249.

⁷ Dz. U. z 2005 r., Nr 239, poz. 2019, ze zm.

2) ujęcie w pozwoleniach na usuwanie i transport nieczystości płynnych pełnej informacji o sprzęcie używanym do odbioru nieczystości płynnych i dokumentowanie częstotliwości mycia i odkażania pojazdów asenizacyjnych,

3) wyegzekwowanie od przedsiębiorców obowiązku składania rocznych informacji o ilości i rodzaju nieczystości ciekłych zebranych z obszaru gminy oraz miesięcznych informacji o zmianach w liczbie zawieranych umów z właścicielami nieruchomości na usuwanie nieczystości płynnych,

4) prowadzenie kontroli prawidłowości pracy (higiena, wyposażenie) przedsiębiorców zajmujących się opróżnianiem i transportem nieczystości płynnych,

5) kontynuowanie działań w celu sprawdzenia wykonywania obowiązku przez użytkowników zbiorników bezodpływowych w zakresie posiadania przez nich zawartych umów na wywóz ścieków oraz dowodów wpłat za ich opróżnianie,

6) umieszczenie biuletynie informacji publicznej informacji o środowisku w wymaganym przepisami układzie,

7) skorygowanie informacji przekazanej do Marszałka Województwa z realizacji krajowego programu oczyszczania ścieków o rzeczywistą liczbę zbiorników bezodpływowych i osób z nich korzystających.

Najwyższa Izba Kontroli – Delegatura w Poznaniu, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje od Pana Wójta, w terminie 21 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków lub o działaniach podjętych w celu ich realizacji albo o przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu Wójtowi prawo zgłoszenia na piśmie do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.